

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО, МЛАДЕЖТА И НАУКАТА
ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
31 август 2011 г.

Отговорите на задачите от 1. до 33. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) верността, железобетон, вървели
- Б) убождам, укупирам, увъртам
- В) реакции, славей, фойе
- Г) легнал, опекъл, предрекъл

2. В кой от редовете НЕ е допусната правописна грешка?

- А) водолас, падеж, компас
- Б) вписвам, обескуражавам, гъвкав
- В) безчувствен, съучастник, лешник
- Г) гонидба, отбранявам, сбирка

3. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) Загадъчната способност на кучетата да предвиждат земетръсите е описана още в древността.
- Б) Двама италиански треньори са изяви́ли желание да водят женския национален отбор по волейбол.
- В) Всяка бутилка вино от тази отдалечена изба е с индивидуален номер и има сертификат за качество.
- Г) Във вестника е публикувано интервю с пожарникара, който спаси от огъня двете невръстни деца.

4. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) Той беше най-добрият майстор зидар в околността.
- Б) Школата ще се ръководи от известен балетмайстор.
- В) Причинноследствените връзки в изследването са изяснени.
- Г) Ще пропусна тазгодишната среща на випуска.

5. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) Според много от хората, които се занимават с астронавтика, напълно възможно е до края на този век човекът да построи база на Луната.
- Б) Докато се движите по крайбрежните пътища, които свързват южната с централната част на страната, може да видите тази своеобразна огърлица от острови.
- В) Според експерти от Министерството на здравеопазването качеството на питейната вода в големите населени места е по-добро от средното за Европейския Съюз.
- Г) Централно място в изложбата заемат книги с документи за революционната дейност на Апостола на свободата.

6. В коя от подчертаните думи НЕ е допусната граматична грешка?

В групата, която ще обиколи шест града (А), са включени шестдесет ученика (Б), петима ръководителя (В) и двама работника (Г).

7. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Испанските и португалски фирми, участващи в икономическия форум, проявяват интерес към изграждането на магистрали у нас.
- Б) Със сигурност Ямайка е най-неповторимото и екзотично съчетание от история, различни култури и спираща дъха природа.
- В) Известният учен от Института по астрономия разказва в книгата си за начините, чрез които научаваме все повече и повече за света около нас.
- Г) Всеки месец екипът на списанието ще прави с помощта на експерти класация, която ще определя най-добрия и най-лошия козметичен продукт.

8. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Всеки понася грижата за близките по негов начин.
- Б) С брат ми много искаме да се поразходим след обяда.
- В) Казвайки това, не искам да обидя никого от присъстващите.
- Г) Толерантният човек изслушва и уважава събеседниците си.

9. В кое изречение НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) Новата, празнична украса на магазина е впечатляваща.
- Б) Тихо тихо, да не събудим другите, те вече заспаха.
- В) На сутринта още незакусил, се качих в автобуса.
- Г) Очевидно най-добре е човек да се храни разнообразно.

10. В кое изречение НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) По парите не може да се съди за хората, но по отношението на хората към парите, може да се съди за ценностната система на отделния човек.
- Б) Светът на науката е толкова необятен, че винаги може да се открие някой любопитен факт за, който дотогава дори не сме и подозирали.
- В) Както е известно тези майстори грънчари са единствените в България, които работят по старите технологии.
- Г) Непознатият се забави на входа толкова, колкото беше необходимо, за да може да огледа присъстващите и да бъде огледан от тях.

11. В кое изречение НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) Надявам се, че догодина ще уча в Химичния факултет.
- Б) В книгата се правят сравнения и съпоставки с нашето съвремие.
- В) Някои хора много лесно и бързо се сближават към непознати.
- Г) Северните народи са се адаптирали към студа и суровите условия.

12. Кое от посочените фразеологични словосъчетания е антоним на *цепя косъма на две*?

- А) меря с аптекарски везни
- Б) редки ми са пръстите
- В) хвърлям на вятъра
- Г) ловя риба в мътна вода

13. В кой ред фразеологичните словосъчетания са синоними?

- А) развързвам си езика – гризе ме съвестта
- Б) виря нос – пъхам си носа
- В) врял и кипял съм – стар вълк съм
- Г) седя на тръни – като че ли съм глътнал бастун

14. В кой ред отношението между двойката думи е различно от отношението в другите двойки?

- А) незаменим – неотменим
- Б) прилика – разлика
- В) хармония – дисхармония
- Г) таен – явен

15. От кой разказ е посоченият откъс?

Но нещо друго обръща вниманието му. Нещо се белее отстрана на храста, губи се и се показва. Какво може да бъде пък това? Огромни два кръга, единият по-голям и бял и вътре в него – друг по-малък и жълт. Тия кръгове висят във въздуха, люлеят се, някаква радостна усмивка иде сякаш от тях. Постепенно и тия кръгове намаляват, стават съвсем малки, очертават се определено и ясно. Та ето що било това!

Стрък бяла лайка, малко едно цвете, което се полюляваше от вятъра и ту се възвиваше, ту показваше цялото си венче ...

- А) „Ветрената мелница”
- Б) „Песента на колелетата”
- В) „Последна радост”
- Г) „Дядо Йоцо гледа”

16. В кой ред всички стихотворения са написани от Димчо Дебелянов?

- А) „Черна песен”, „Сиротна песен”, „Пловдив”
- Б) „Песента на човека”, „Миг”, „Прощално”
- В) „Песен за човека”, „Тиха победа”, „Маска”
- Г) „Един убит”, „Дяволско”, „Да се завърнеш...”

17. Павел и Динко са герои от творба на:

- А) Иван Вазов
- Б) Димитър Димов
- В) Елин Пелин
- Г) Йордан Йовков

18. Коя от посочените творби НЕ е разказ?

- А) „Другоселец“
- Б) „Мечтатели“
- В) „Чичовци“
- Г) „Задушница“

19. Коя от посочените Ботеви творби утвърждава идеята за безсмъртието на бореца за свобода?

- А) „Борба“
- Б) „Майце си“
- В) „Към братя си“
- Г) „Хаджи Димитър“

20. Идеята за магическата сила на женската хубост е обща за:

- А) „Албена“ и „Шибил“
- Б) „Цветарка“ и „Юноша“
- В) „Сън“ и „Прощално“
- Г) „Косачи“ и „Задушница“

21. В творчеството на кого от посочените автори *лъчи, пожари, урагани, огнени вълни* са ключови метафори?

- А) Христо Ботев
- Б) Христо Смирненски
- В) Гео Милев
- Г) Никола Вапцаров

22. Интересът към делничното, естетиката на „грозното“, езикът на предметите са характерни за поезията на:

- А) Пенчо Славейков
- Б) Пейо Яворов
- В) Атанас Далчев
- Г) Елисавета Багряна

23. Идеята за „извоюване на човека в българина“ е характерна за:

- А) литературата непосредствено преди Освобождението
- Б) експресионизма
- В) естетическия индивидуализъм
- Г) символизма

24. Експресионизмът като литературно направление се утвърждава в България:

- А) в първото десетилетие на XX век
- Б) през 20-те години на XX век
- В) в навечерието на Втората световна война
- Г) непосредствено след Втората световна война

25. Каква композиционна функция изпълнява смъртта на баба Марга в повестта „Гераците” на Елин Пелин?

- А) експозиция
- Б) завръзка
- В) кулминация
- Г) развързка

26. Какво е подчертаното изразно средство?

Като на някакви животни в клетка
светкаха
очите жадно...

- А) хипербола
- Б) метонимия
- В) алегория
- Г) сравнение

27. Балада се отнася към повест така, както ода към:

- А) сонет
- Б) разказ
- В) сюжет
- Г) елегия

Прочетете текста и изпълнете задачите към него (от 28. до 34. включително)

Като много други истински чудеса за здравето и гинко билобата идва от Китай. Според археолозите билката се е появила преди поне хиляда години. Гинко билобата е най-старият дървесен вид, който води началото си от юрския период, когато по планетата ни все още са обикаляли динозаврите. В края на XIX век стига до Европа, за да се превърне в една от най-доказаните и използвани билки. Днес лековитото дърво расте почти на всички континенти.

Гинко билобата вирее на надморска височина до 1500 метра и понася температури до минус 30 градуса. Най-добре се развива на слънчево място, което поне половината от деня е пряко огряно от слънцето. Притежава висока устойчивост на атаки от насекоми и на вирусни и бактериални болести, поради което свободно расте и в токсичните градски зони. В големите летни горещини малките дръвчета се нуждаят от редовно поливане поне един път седмично. В България разсаждането на гинко билобата се извършва от началото на ноември до края на март.

Учените забелязват билката едва през XX век, когато се натъкват на факта, че четири растения от този вид са единствените оцелели съвсем близо до мястото на ядрения взрив в Хиросима. Истинският здравословен бисер се крие в листата, които съдържат почти 200 активни съставки. Благодарение на екстракта от тях се подобрява кръвоснабдяването и достигането на кислород до мозъка и до останалите органи. Помага също и при отслабване на паметта, при някои видове главоболие, при болестта на Алцхаймер, при шум в ушите и т.н. Билката е известна и като един от най-силните антиоксиданти. Помага при умора и при лекуване на депресии, намалява ефектите от остаряването, предпазва от инфаркт и от инсулт.

28. Текстът е:

- А) публицистичен
- Б) художествен
- В) официално-делови
- Г) научнопопулярен

29. Коя е темата на текста?

- А) Устойчивост на гинко билобата в токсичните територии
- Б) Гинко билобата и взривът в Хирошима
- В) Гинко билобата – древно и чудодейно дърво
- Г) Лечебните свойства на гинко билобата

30. Кое от посочените твърдения е вярно според текста?

- А) Едва в края на XIX век гинко билобата стига до Европа и става популярна и често използвана билка.
- Б) Гинко билобата вирее на влажни сенчести места без прякото въздействие на слънчевите лъчи.
- В) Растението обикновено много лесно се поддава на различни вирусни и бактериални болести.
- Г) Използването на гинко билобата води до риск от недостиг на кислород в мозъка и в останалите органи.

31. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според текста?

- А) В България разсаждането на растението се извършва през студените месеци.
- Б) Появата на гинко билобата се свързва с ядрения взрив в Хирошима.
- В) Билката помага за усиляване на паметта и за преодоляване на умората.
- Г) Гинко билобата води началото си още от епохата на динозаврите.

32. Коя от изброените видове аргументативни техники е използвана в текста?

- А) позоваване на документи
- Б) цитиране на общоприети принципи
- В) използване на научни обяснения
- Г) изброяване на технически параметри

33. Словосъчетанието *юрски период* е:

- А) просторечен израз
- Б) научен термин
- В) жаргонен израз
- Г) публицистична метафора

Отговорите на задачите от 34. до 41. вкл. записвайте в свитъка за свободните отговори!

34. За подусловия А и Б работете с текста от страница 5.

А) Разделете текста на смислово обособени части. Формулирайте темата на всяка една от тях и я запишете в свитъка за свободните отговори.

Б) В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко (в резюме) основното в съдържанието на текста.

35. За всяко празно място изберете най-уместния от изразите и го запишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

Колоезденето е отлична тренировка за сърдечния (А). Най-добре е да се кара колело навън, но през зимата може да (Б) километри и къщи, ако имате велоергометър. Велосипедът с (В) скорости ще ви позволи да избегнете (Г) в началото на тренировките.

А) мускул, живот, тон

Б) прекарате, навъртите, изтърпите

В) високи, няколко, излишни

Г) разтоварването, свръхтовара, претоварването

36. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните форми на думите, поставени в скоби.

А) съществително име

Очаква се стотици (поклонник) да посетят залите, в които ще бъдат изложени двата (ръкопис) в продължение на четири (месец).

Б) местоимение

(Който) и да попитате, ще Ви каже, че писателят, (чийто) романи харесвате, в момента е в страната ни.

В) членувана форма

(Режисьор) се надява (филм) скоро да има втора част и да постигне (същи) успех сред зрителите.

Г) форма за учтивост

Госпожо, тъй като сте изключително (любезен), бихте ли ми (казал) кога тръгва следващият влак?

37. В текста са пропуснати само пет запетаи. Препишете текста в свитъка за свободните отговори, като поставите пропуснатите запетаи.

Древните гърци колонизирали Ница през IV век пр.н.е. едва ли са си я представяли като модерен средиземноморски град с луксозни хотели и игрища за голф. Разположен върху Лазурния бряг градът привлича не само със своите руини но и с бутиците и кокетните си кафенета и ресторанти намерили подслон в старинни сгради.

38. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква попълнете местата за писане така, че да се запази отношението:

А) оперен певец – ария

1. – монолог

2. оратор –

Б) киносалон – зрител

1. – читател

2. музей –

39. Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

А) „Кочо“ Никола Вапцаров

Б) „Камък“ Иван Вазов

В) „Кино“ Елисавета Багряна

Г) „Кукувица“ Атанас Далчев

40. Открийте какви тропи и фигури са подчертаните изрази и ги напишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

Каруците пееха (А) по пътищата и сякаш разказваха (Б) как един човек може да бъде много богат, но и много злочест (В).

41. Прочетете откъсите от разказа „Индже“ на Йордан Йовков и в свитъка за свободните отговори напишете аргументативен текст в обем до 4 страници на тема *Грехът и изкуплението*. Преди текста отбележете жанра му – интерпретативно съчинение или есе.

Тъй позна Индже Пауна. Много хора бяха минали под ножа му и много жени бяха изпитали променливата му страст. Не помнеше нито лицето, нито имената им. Тъй мислеше той, че ще бъде и с Пауна. Но усмивката на тая жена и погледът на очите ѝ заседнаха дълбоко в душата му. Тя стана негова жена по закон и по обичай. Яздеше на кон, вървеше до него, следваше го навсякъде. И по-уверен беше Индже в себе си, когато тя беше с него, и по-силна усещаше ръката си.

Млад беше тогава Индже, не скъпеше живота си, не се боеше от смъртта. Никога не делеше доброто от злото, никога не беше се запитвал кое е грях и кое не. Гробища и пепелища оставаха след стъпките на коня му, името му задаваше страх и трепет. И помисли, че силата му е безмерна, а волята му – закон за всички. Не щадеше вече ни чужди, ни свои. Стана алчен за злато и лъвския пай от всяка плячка вземаше за себе си. Беше зъл, сприхав, не даваше дума да се каже насреща му. Онзи, който дръзваше да дели мегдан с него, намираше смъртта си от куршума или от ятагана му. И той стигна дотам, че отвърна от себе си най-близките си хора. Веднъж вдигна ръка и против Сяро Барутчията. Човекът, който беше го спасявал от смърт, който беше втори след него, той го удари и разкървави лицето му с камшика си.

Тогава дойде най-лошото.

(...) Пауна беше се качила на коня си и тъкмо ѝ подаваха детето, загърнато и повито. Нейното и неговото дете. Индже посегна и го грабна.

– Хайдутин дете не храни! – извика той като побеснял, подхвърли детето нагоре във въздуха с едната си ръка, а с другата го перна с ятагана си.

(...) Разнесе се пак славата на Индже, заговориха за него всички. И сега славата му беше много по-голяма, отколкото по-рано. Защото Индже не бастисваше села и касаби, не колеше, не убиваше. Индже сам гонеше сега кърджалиите, требеше хайдутите и обирниците по пътищата.

(...) Той си спомня за Пауна и за детето си и си мисли: „Най-тежкия ми грях е там. Трябва да ида и на тая страна.“

(...) И ония, които бяха при Индже, излязоха вън. Тогава баба Яна се приближи до него.

– Синко, ти ли си Индже?

– Кое е туй момче – рече Индже, – твоє ли е?

– Ти ли си Индже? Ох, божичко, какво стана...

Тя говореше с мъка, долната ѝ челюст трепереше. И като разбра, че има малко време и трябва да бърза, тя се наведе над него и зашепна:

– Туй дете е твоя син! Ах, защо го прибрах тогаз, по-добре да беше умряло...

Като че втори куршум удари Индже и той се дръпна назад. Докараха Гърбавото. Индже го погледна – грозно, гърбаво, ниско, на челото му падаше нечиста сплъстена коса. Гледаше изпод вежди като звяр измъкнат из дупката му. Но очите му се отделяха от цялата му грозота, хубави кафяви очи. Индже се вгледа в тях и позна очите на Пауна.

– Ей го – викаха войводите, – какво да го правим? Да го одерем жив? Да го побием на кол?

Индже притвори очи като от болка и не каза нищо. Смъртта разведряше лицето му. След малко той погледна и каза:

– Много майки съм разплакал... Дойде и моя ред. Нищо да не правите на туй дете! Ни косъм да не падне от главата му. Аз искам тъй. Дайте му туй – той подаде кесията си – и пуснете го да си ходи със здраве...